

12.9.2022

Poronhoitolain 53 §:n mukaiset neuvottelut hallituksen esityksen luonnoksesta vuoden 1923 luonnonsuojelulain nojalla perustettuja kansallispuistoja, luonnonpuistoja ja eräitä luonnonsuojelualueita koskevien lakien muuttamisesta: Kevon luonnonpuisto, ympäristöministeriö ja Paistunturin paliskunta

Kokousaika: 12.9.2022 klo 13.00-14.00

Kokouspaikka: Teams

Osallistujat:

Ilona Latsa, YM, erityisasiantuntija
Roosa Kellokoski, YM, asiantuntija
Jenni Korhonen-Pereira Coutinho, YM, hallitussihteeri
Anni Kuoppamaa, YM, korkeakouluharjoittelija
Marja Anttonen, paliskuntain yhdistys, porotalousneuvoja
Paistunturin paliskunnan edustajat:
Ari-Heikki Aikio, poroisäntä
Tuomas Valle, varaporoisäntä
Vuokko Tieva-Niittyvuopio, paliskunnan kutsuma asiantuntija
Asko Länsman, paliskunnan kutsuma asiantuntija
Tiina Sanila-Aikio, paliskunnan kutsuma asiantuntija

1. Neuvottelun avaus ja järjestäytyminen

Avattiin kokous klo 13.01.

Ilona Latsa ehdotti Jenni Korhonen-Pereira Coutinhon puheenjohtajaksi. Hyväksyttiin ehdotus.

2. Osallistujien ja neuvotteluedellytysten toteaminen

Osallistujat esittäytyivät.

Todettiin, että ympäristöministeriön neuvotteluedellytykset ovat olemassa.

Todettiin, että paliskunnan neuvotteluedellytykset ovat olemassa.

3. Asialistan hyväksyminen

Hyväksyttiin asialista.

4. Kevon luonnonpuistoa koskevat lakiehdotusluonnokset, YM

Ilona Latsa esitteli lakiesityksen valmistelutilannetta syyskuussa 2022. Lausuntokierros on päätynyt 23.8. Ympäristöministeriö käy nyt läpi lausuntopalautetta ja tekee tarvittavia muutoksia esitykseen.

Kevon luonnonpuisto on perustettu lailla eräiden uusien luonnonsuojelualueiden perustamisesta valtionmaille (634/1956). Kevon luonnonpuistossa sovellettavista rauhoitussäännöksistä säädetään asetuksessa eräistä valtion omistamille alueille perustetuista kansallispuistoista ja luonnonpuistoista (932/1981). Käsillä olevassa lakiehdotusluonnoksessa rauhoitussäännöt saatettaisiin asetustasolta laintasolle. Alueelliset erityissäännökset sisällytettäisiin lainsäädäntöön päivitettyinä, mutta voimassa oleviin rauhoitussäännöksiin ei tehtäisi suuria muutoksia.

Kevon luonnonpuistoa koskevat säännökset sisältyvät lakiehdotusluonnokseen eräiden uusien luonnonsuojelualueiden perustamisesta valtionmaille annetun lain muuttamisesta. Lakiin lisättäisiin uusi 21 a §. Viittaussäännös mukaan Kevon luonnonpuistossa kielletyistä toiminnoista sekä rauhoitussäännöksiä koskevista poikkeuksista säädettäisiin uudessa luonnonsuojelulaissa (21 a § 1 mom.).

Myös jatkossa Kevon kansallispuistossa olisi mahdollista rakentaa luontaiselinkeinojen harjoittamista varten tarpeellisia turvekammeja. Pykälää tarkennettaisiin niin, että turvekammien rakentaminen olisi mahdollista paikallisen saamelaisyhteisön jäsenille. (21 a § 2 mom.) Kirjaus lisättäisiin rauhoitussäännöksiin alkuperäiskansan oikeuksien edistämiseksi. Esitettyä kirjausta tullaan kuitenkin muuttamaan runsaan lausuntopalautteen pohjalta. Laissa määriteltäisiin, mihin perinteiseen käyttötarkoitukseen turvekammien rakentaminen olisi sallittua. Rakentaminen ei saisi vaarantaa mm. poronhoitoa, alueen luontoarvoja tai muinaisjäänteitä. Vaatimus kammien pienestä koosta tarkennettaisiin lakiin. Turvekammien rakentaminen liittyy saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksien toteutumiseen ja ympäristöministeriö pitää siksi rakentamisen luvanvaraisuutta haasteellisena. Lupa- tai hyväksyntämenettely arvioitiin lausuntopalautteissa kuitenkin tarpeelliseksi. Metsähallitus voisi ennakkoon määritellä hyväksyttävän rakentamispaikan ja hyväksyttävän rakentamistavan. Metsähallitus osallistaisi paliskuntaa prosessin aikana lausunnotmenettelyllä.

Kevon luonnonpuistossa riekon ansapyynti olisi edelleen sallittua (21 a § 3 mom.). Myös marjojen ja sienien poimiminen olisi mahdollista nykytilaa vastaavalla tavalla (21 a § 4 mom.), samoin kalastaminen (21 a § 5 mom.). Näiden perinteiden harjoittaminen mahdollistettaisiin paikallisen saamelaisyhteisön jäsenille sekä niille, joiden kotikunnan alueella suojelualue sijaitsee. Nykyinen poronhoito-oikeus säilytettäisiin Kevon luonnonpuistossa (21 a § 7 mom.). Paimentopaikkojen ulkopuolella rakentaminen edellyttäisi nykykäytännön mukaisesti Metsähallituksen maanomistajan lupaa.

Lisäksi lakiin sisältyisi kirjaus, jonka mukaan riistaeläinten poistamiseen olisi oikeus paliskuntien osakkailla sekä siihen erikseen nimetyillä henkilöillä kotikunnasta riippumatta (21 a § 8 mom.). Lausuntokierrokselle lähetetyn esitysluonnoksen mukaan ”riistaeläinten poistamiseen on poronhoitoalueella oikeus Suomen riistakeskuksen tähän tarkoitukseen erikseen nimeämällä henkilöillä”. Kirjaus Suomen Riistakeskuksesta poistettaisiin. Lausuntopalautteista ilmeni, että nykyisin paliskunta nimeää viranomaisille henkilöt riistaeläimen poistoon. Lisäksi Metsähallitus voisi luovuttaa alueelta puuta kotitarvekäyttöön (21 c § 2 mom.).

Lakiin lisättäisiin uusi viittaussäännös uuteen luonnonsuojelulakiin, jonka mukaan mm. liikkumisen rajoittamisesta, hoito- ja käyttösuunnitelmasta, luonnonsuojelualueen rajojen määrittämisestä ja merkitsemisestä sekä alueen liittämistä valtion luonnonsuojelualueeseen noudatettaisiin luonnonsuojelulakia (21 d §). Säännökset olisivat jatkossa yhdenmukaiset kaikissa kansallis- ja luonnonpuistoissa.

5. Keskustelu ja paliskunnan näkemykset

Tieva-Niittyvuopio toi puheenvuorossaan esiin, että Kevon luonnonpuiston suojelustatus on kaikista luonnonpuistoista tiukin. Kevon luonnonpuistoa koskevan sääntelyn tulisi lähteä luonnonpuiston perustamisajatukselta. Mahdollistettaessa liikkumista ja rakentamista alueella, luontoarvojen

säilyttämisen ja uhanalaisuuden huomioinnin tulisi olla sääntelyn ytimessä. Kammien rakentaminen on koettu hyvin ongelmallisena, etenkin alueen luontoarvojen, muinaismuistojen, uhanalaisten lajien sekä poronhoidollisten seikkojen näkökulmasta.

Tieva-Niittyvuopio kysyi, mikä olisi luontaiselinkeinon määritelmä ja olisivatko myös matkailu- ja opaspalvelut tällaisia? Pelkona on, että turvekammien rakentaminen siirtyisi suurille matkailuyrityksille. Kammeista myös voisi tulla metsästäjien tukikohtia. Esityksessä ei ole rajoitettu kammien rakennusmateriaalia tai kokoa. Metsähallituksen nykyinen lupamenettely on ollut hyvä. Tiedossa ei ole, että Metsähallitus olisi evännyt kammien rakentamista. Sääntelemätön liikkuminen turvekammeille lisääntyisi.

Sanila-Aikio piti tärkeänä, että huomioitaisiin luonnonsuojelualueen perimmäinen tarkoitus sitä perustettaessa ja kuinka sen yhteydessä on haluttu turvata poronhoito. Läpi elinkaarensa Kevo on ollut tärkeä alue poronhoidolle. Tulevaisuudessa koskemattomat luonnontilaiset alueet, jotka turvaavat poronhoidon, tulisivat olemaan erityisen tärkeitä etenkin ilmastomuutokseen sopeutuessa. Matkailu on nykyisin keskeinen osa saamelaisten elinkeinojen modernin harjoittamisen muotoja. Modernit elinkeinon harjoittamisen muodot tulisi sulkea tiukasti pois luonnonpuistosta.

Sanila-Aikio jatkoi ja tiedusteli, miten määriteltäisiin se paikallisen saamelaisyhteisön jäsen, jolla olisi oikeus turvekammien rakentamiseen. Muilla saamen kieliryhmillä kuin kolttsaamelaisilla ei ole paikallisen saamelaisyhteisön hallintomallia eli Kolttien kyläkokouksen kaltaista toimielintä. Metsähallituksella ei ole riittävää tietämystä tai asiantuntemusta arvioimaan saamelaisyhteisöön jäsenenä kuuluvia henkilöitä. Käytännön toteuttamisen kannalta kokonaisuus olisi erittäin hankala. Pohtia tulisi, mitä kammeille kulkemisesta ja kammien ympäristössä liikkumisesta seuraisi. Paliskunta on antanut Metsähallitukselle kritiikkiä siitä, että valvonta alueella ei ole riittävää. Lisäksi tulisi huomioida, että nykyaikaiset rakennusmateriaalit, kuten rautanaulat, maalit ja eristysaineet, eivät katoa luontoon, vaan ovat ikuisia. Sanila-Aikio suositteli, että paliskunta ei hyväksyisi turvekammien rakentamista koskevaa esitystä.

Länsman pohti, kuinka kaukaa ihmiset tulisivat käyttämään Kevon luonnonsuojeluetta. Hän toi esiin, että esitys lisäisi kalastuspainetta Kevossa ja vaikeuttaisi valvontaa. Kevojokeen nousee myös Atlantin lohta. ELY-keskus on lunastanut vuosia sitten yksityisiä yksityismaa-alueita, jotta luonto säilyisi koskemattomana. On ristiriitaista, että heidän annettaisiin jälleen rakentaa kammeja lunastetuille alueille. Lisäksi esitys olisi ongelma uhanalaisille kasveille ja alueellisille luontoarvoille.

Ympäristöministeriöstä kerrottiin, että uutta luonnonsuojelulakia valmisteltaessa Saamelaiskäräjät toivoi, että perinteisten rakennusten rakentaminen mahdollistettaisiin saamelaisalueilla. Esityksessä pyrittäisiin vahvistamaan alkuperäiskansan oikeuksia Kevon luonnonpuistossa. Tästä syystä vaatimus Metsähallituksen luvasta on poistettu esitysluonnoksesta. Laki pyrki toteuttamaan sekä perustuslain 17.3 §:n alkuperäiskansaoikeuksia että 20 §:n ympäristöperusoikeutta. Asiasta tullaan keskustelemaan vielä Metsähallituksen ja Saamelaiskäräjien kanssa. Paikalliseen saamelaisyhteisöön kuuluvan jäsenen määrittely on tarkoitus jättää avoimeksi, sillä kyse on yhteisön itsemääräämisoikeuteen kuuluvasta asiasta. Alkuperäiskansan jäsenyys ei myöskään ole sidottu kotikuntaan perustuslain tulkinnan mukaan. Kolttien hallintorakenteen puuttuminen muilta saamelaisyhteisöiltä on haaste. Perustuslain näkökulmasta saamelaisten oikeuksia tulisi kuitenkin pyrkiä edistämään hallinnollisista haasteista huolimatta. Ympäristöministeriö on pohtinut Metsähallituksen maastoliikennelupaa vastaavaa menettelyä. Ulkopaikkakuntalainen on voinut hakea lupaa perinteisen nautinto-oikeutensa pohjalta, jos side alueelle on olemassa. Turvekammien käyttäminen matkailutarkoitukseen tulitaisiin sulkemaan pois.

Tieva-Niittyvuopio kiitti ongelmien tiedostamisesta. Hän korosti, että koskemattomaa luontoa pidetään saamelaisyhteisössä arvokkaana alkuperäiskansaoikeutena, ei koskemattomaa luontoa rakentamista. Elinkeinojen ja perinteiden sekä koskemattoman luonnon turvaaminen on noussut rakentamisoikeuden yli. Lakiin ei tulisi nostaa sellaisia asioita, jotka ovat hallinnollisesti ongelmallisia. Vaikka tarkoituksena

olisi, ettei koskisi matkailutoimintaa, asia ei olisi enää hallittavissa alueella, ei poromiesten tai valvojen toimesta. Tieva-Niittyvuopio peräänkuulutti vastuullista lainsäädäntöä ja toivoi, että asiaa ei kirjattaisi lakiin.

Tiina Sanila-Aikio yhtyi kommenttiin. Yksityisomisteisia kammeja syntyisi sinne tänne, minkä lisäksi henkilö voisi löytää yhteyden saamelaisyhteisöön jopa kymmenen sukupolvien takaa. Miten Metsähallitus voisi varmistaa asian? Nykyisin saamelaisten oikeuksien turvaaminen tapahtuu niin, että elinkeinojen harjoittaminen mahdollistetaan. Tämä tarkoittaa, että on olemassa alueita, joissa on riistaa ja kalaa saamelaisten itsensä pyydettäväksi sekä poronhoitoalueita. Sanila-Aikio totesi, että saamelaisten kollektiiviset oikeudet eivät tarkoita alueiden hallitsematonta käyttöä tavalla, jota ei nykypäivänä ole edes oikeastaan olemassa. Saamelaisten tapaoikeuteen kuuluvat käyttöalueet ovat muodostuneet niin, ettei kammeja ole. Kammien tulo loukkaa kollektiivisen nautinnan mahdollisuutta. Varovaisuusperiaatteen mukaan kammeja ei tulisi voida rakentaa. Alueiden varaaminen elinkeinoharjoittamiseen turvaa saamelaisalueiden käytön ja saamelaisten kulttuurin siirtymisen tulevaisuuteen.

Valle toi puheenvuorossaan esiin, että Kevon mökit ovat matkailukäytössä, mistä johtuen maastourat ovat levenneet. Jänkäosuuksilla urat ovat jo kymmeniä metriä leveitä. Tämä on tällä hetkellä täysin hallitsematonta. Saamelaisilla on tähän saakka ollut sukujen omat alueet ja yhteisön sisällä yhteiset säännöt. Tällainen mahdollisuus veisi kaikelta pohjan.

Ympäristöministeriöstä todettiin, että esityksessä on pyritty tasapainottelemaan alkuperäiskansaoikeuksien ja luontoarvojen suojelun välillä. Alkuperäiskansan oikeuksien jääminen toteutumatta voidaan katsoa merkittävämmäksi ongelmaksi, kuin jos yksittäiset henkilöt onnistuisivat saamaan itselleen kuulumattomia oikeuksia. Turvekammeja koskevaa säännöstä täsmennetään vielä.

Sanila-Aikio kysyi, millaisia muutoksia esityksessä tehdään suhteessa nykyhetkeen. Ympäristöministeriöstä selvennettiin, että tarkoituksena ei olisi tehdä merkittäviä sisällöllisiä muutoksia. Voimassa olevan asetuksen säännökset tuotaisiin laintasolle. Paikallisen asukkaan määritelmää on tarkennettu kuntalaisen lisäksi saamelaisten kotiseutualueilla paikallisen saamelaisyhteisön jäseneksi. Kalastus, metsästys, marjastus ja sienestys sekä riekon ansapyynti säilyisivät ennallaan.

Sanila-Aikio totesi, että esitys on hyvä esimerkki siitä, kuinka saamelaisten oikeudet ja kulttuurin turvaaminen on haluttu huomioida laajasti kaikille saamelaisyhteisön jäsenille. Kammeja koskeva kirjaus ei välttämättä ole tätä. Länsman totesi, että saamelaisyhteisön jäsenen määritelmä laajentaminen lisäisi kävijämäärää, kalastuspainetta ja marjojen keräilyä Kevossa. Voisiko esitys koskea jatkossa esimerkiksi Helsingissä asuvaa saamelaista? Lisäksi Länsman huomautti, että saamelaisten tapakäytäntöä rikottaisiin, jos mistä tahansa saamelaisyhteisöstä voitaisiin käyttää Kevon maita. Vaarana olisi, että saamelaisten nimissä rakennetaan kammeja.

Ympäristöministeriöstä selvennettiin, että myös saamelainen, joka ei ole kunnassa kirjoilla, voisi saada oikeudet esimerkiksi tilanteessa, jossa yhteisön jäsen muuttaa ulkopaikkakunnalle opiskelemaan. Paikallisen yhteisön jäsen tulisi kuitenkin eli Kevolle ei voitaisi tulla esimerkiksi marjastamaan koko saamelaisten kotiseutualueelta. Maiden käyttö koskisi vain omia paikalliselle saamelaisyhteisölle kuuluvia alueita jatkumona alueen perinteisestä käytöstä. Henkilön tulisi osoittaa kuuluvuus paikalliseen yhteisöön. Käytännön toteutusta pohditaan edelleen.

Länsman totesi, että esitys laajentaisi paljon luonnonpuiston käyttöä kalastuksen ja metsästyksen osalta. Vanhat kalastusoikeudet poljettaisiin paikallisilta alas. Turvekammien rakentamisen tulisi olla Metsähallituksen luvanvaraista kuten ennenkin.

Sanila-Aikio toi esiin, että tilanne olisi sana sanaa vasten. Joka alueelle haluaa, pystyisi kehrittelemään tarinan, jonka vastakkaiseksi näyttäminen olisi mahdotonta. Mitä tulee kammien sijoittamiseen,

paliskunnalla täytyy olla poronhoitolain 53 §:n neuvottelu-oikeus asiaan sekä aito mahdollisuus vaikuttaa siihen, että sijoittamisesta ei aiheudu vaikutuksia poronhoitoon. Sanila-Aikio suositteli, että paliskunta ei näytä vihreää valoa turvekammeja koskevalle asialle.

6. Yhteisymmärryksen tai erimielisyyden toteaminen ml. jatkoneuvottelun tarve

Yhteisymmärrystä ei syntynyt turvekammeja sekä saamelaisyhteisön jäsenyyden määrittelyä koskevan esityksen osalta. Paliskunta vastustaa turvekammien rakentamista koskevaa esitystä. Paliskunta on erimielinen myös lupakäytännöstä sekä saamelaisyhteisön määritelmästä, ja niitä ei tulisi sisällyttää lakiin. Paliskunta katsoo, että nämä eivät edistä toimia, joilla alkuperäiskansan nykyiset oikeudet turvataan, vaan päinvastoin.

Sovittiin, että ympäristöministeriö toimittaa uudet turvekammeja koskevat pykälämuotoilut paliskuntaan tarkastettavaksi. Tämä jälkeen paliskunta voisi arvioida, onko uusi neuvottelutarve olemassa. Sovittiin, että asiaan palataan mahdollisimman pian.

7. Neuvottelun päättäminen

Neuvottelut päätettiin 14:26.

Pöytäkirjan liite

Sähköpostit 28.10. ja 1.11.2022